C/2025/5150

28.10.2025

Avizul Comitetului Economic și Social European

Abordarea interdependenței dintre pace și schimbări climatice: necesitatea unei diplomații mondiale reînnoite

(aviz din proprie inițiativă)

(C/2025/5150)

Raportor: **Dimitris DIMITRIADIS**

Coraportor: **Peter SCHMIDT**

Consilieri:	Ioannis PAPADIMOS (consilier pentru raportor, Grupul I) Jeffrey SACHS (consilier pentru coraportor, Grupul II)
Decizia Adunării Plenare	23.1.2025
Temei juridic	Articolul 52 alineatul (2) din Regulamentul de procedură
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru relații externe
Data adoptării în secțiune	12.6.2025
Rezultatul votului (pentru/împotrivă/abțineri)	71/1/1
Data adoptării în sesiunea plenară	17.7.2025
Sesiunea plenară nr.	598
Rezultatul votului (pentru/împotrivă/abțineri)	131/17/7

1. Concluzii și recomandări

1.1. Uniunea Europeană (UE) trebuie să adopte o abordare cuprinzătoare și integrată pentru a aborda interconexiunile tot mai mari dintre schimbări climatice, sănătate, riscuri de securitate și guvernanța globală. Întrucât cooperarea internațională se confruntă cu provocări tot mai mari cauzate de autoritarism, protecționism și naționalism, UE ar trebui să se poziționeze ca vector credibil și rezilient în diplomația mondială în domeniul climei. Este imperativ ca politica privind clima și cea privind securitatea să nu mai fie tratate izolat. În schimb, ele trebuie privite ca elemente ce se consolidează reciproc pentru un viitor global durabil și pașnic: la urma urmei, misiunea fundamentală a proiectului european este de a promova și a menține pacea, drepturile fundamentale și democrația.

1.2. În politica externă, UE ar trebui să promoveze diplomația climatică care corelează obiectivele de mediu cu prevenirea conflictelor și consolidarea păcii. Această abordare trebuie să se bazeze pe alianțe globale reînnoite, pe parteneriate incluzive și pe cadre de politică integrate. Angajamentul extern în continuă evoluție al UE ar trebui să reflecte caracterul interdependent al provocărilor globale, recunoscând că degradarea mediului și instabilitatea sunt strâns legate între ele. Prin integrarea considerentelor de securitate climatică în strategiile sale diplomatice și de dezvoltare, UE poate contribui la abordarea cauzelor profunde ale conflictelor, consolidând totodată angajamentele globale în materie de climă.

1.3. În plus, UE ar trebui să se poziționeze ca vector de multiplicare a valorilor, promovând acțiuni climatice aliniate la obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD). Acestea includ investiții în buna guvernanță, alimentație, apă și securitate energetică, orașe sigure și mijloace de subzistență reziliente. Eforturile umanitare și de adaptare ar trebui să fie incluzive și participative, implicând organizații locale, inițiative conduse de tineri și care vizează femeile și actori ai societății civile.

1.4. O agendă internă clară și ambițioasă rămâne la fel de importantă. UE trebuie să accelereze punerea în aplicare a Pactului verde european prin planuri de acțiune la nivel național și la nivelul Uniunii. Aceste planuri ar trebui să abordeze decarbonizarea, conservarea biodiversității, practicile economiei circulare și utilizarea sustenabilă a terenurilor. Provocările economice actuale nu trebuie să întârzie această tranziție; în schimb, investițiile în domeniul climei ar trebui utilizate ca pârghie pentru a redresa economia, pentru poziția de lider tehnologic și competitivitatea globală în inovarea verde și digitală.

1.5. În același timp, UE ar trebui să-și intensifice diplomația legată de Pactul verde și ODD, mobilizându-și expertiza în materie de sustenabilitate, pentru a sprijini regiunile în curs de dezvoltare. Acest lucru implică consolidarea parteneriatelor, printr-o cooperare structurată cu Sudul global. Prin promovarea unor cadre climatice comune și prin facilitarea transferului de tehnologie, Europa poate sprijini o tranziție justă în sudul global, consolidându-și în același timp influența la nivel mondial.

1.6. În forurile multilaterale, UE trebuie să rămână în avangarda acțiunilor de promovare a climei la nivel global. Ea ar trebui să solicite acțiuni ambițioase în cadrul Adunării Generale a Națiunilor Unite și al Consiliului de Securitate, precum și în cadrul principalelor convenții de mediu, cum ar fi CCONUSC, CBD și UNCCD. O prezență multilaterală solidă este deosebit de importantă în condițiile reducerii angajamentului SUA.

1.7. În fine, o strategie diplomatică reînnoită a UE trebuie să se bazeze pe trei principii directoare. În primul rând, considerentele climatice ar trebui integrate pe deplin în strategiile de prevenire a conflictelor. Aceasta presupune integrarea analizei riscurilor de mediu în eforturile de consolidare a păcii și abordarea proactivă a tensiunilor legate de resurse. În al doilea rând, UE trebuie să acorde prioritate cooperării regionale și multilaterale care promovează atât reziliența la schimbări climatice, cât și soluționarea conflictelor, sprijinind eforturile de adaptare la nivel local și regional. În al treilea rând, dezvoltarea durabilă ar trebui promovată ca mecanism de pace, cu investiții specifice în energia din surse regenerabile, în reîmpădurire și în agricultura inteligentă pe baza climei, contribuind la reducerea vulnerabilității și la prevenirea conflictelor.

1.8. Pentru a realiza o diplomație reînnoită și întărită, CESE îndeamnă UE să depășească fragmentarea internă și să ia măsuri îndrăznețe în direcția autonomiei strategice. Totuși, această autonomie strategică are nevoie să fie transpusă în capacități operaționale, în politici concrete și acțiuni coordonate între statele membre. Fără progrese concrete în apărare, în domeniul independenței energetice și al rezilienței economice, UE riscă să regreseze într-o lume tot mai modelată de lupte de putere și de mecanisme unilaterale de luare a deciziilor.

1.9. Doar printr-o astfel de abordare integrată, proactivă și bazată pe valori, UE își poate menține credibilitatea și poziția de lider într-o lume care se confruntă cu dubla amenințare a perturbărilor climatice și a instabilității geopolitice. În acest scop, UE ar putea utiliza politica sa comercială ca instrument de promovare a dezvoltării durabile, de abordare a schimbărilor climatice și de încurajare a creșterii economice pașnice, întrucât politica comercială este o competență exclusivă a UE, astfel încât Europa să fie solidară și – ca atare – să „exporte” valorile europene privind drepturile omului și drepturile sociale, protecția mediului și politica privind clima.

2. **Introducere**

2.1. CESE recunoaște că legătura indisociabilă dintre schimbările climatice și stabilitatea globală a devenit de netăgăduit. Creșterea temperaturilor, fenomenele meteorologice extreme și deficitul de resurse nu sunt doar preocupări legate de mediu, ci și catalizatori însemnați pentru conflicte. Dacă dorim să protejăm pacea, trebuie să recunoaștem că acțiunile climatice reprezintă o cheie de boltă a politicii de securitate. Această realitate presantă cere revitalizarea angajamentului față de diplomația globală, care să integreze reziliența la schimbări climatice în eforturile de consolidare a păcii.

2.2. Ținând seama de lucrările anterioare, în special REX/569 ([1]) și REX/578 ([2]), CESE ar dori să se înscrie în siajul lor și să le valorifice concluziile și recomandările, care – pe de o parte – subliniază importanța înțelegerii interdependențelor complexe dintre climă și securitate, întrucât schimbările climatice și degradarea mediului sunt provocări globale, a căror dinamică, în combinație cu vulnerabilitățile agricole, hidrice ([3]) și de infrastructură, afectează populația din multe țări și – pe de altă parte – subliniază că este nevoie urgentă de răspunsuri reziliente la aceste provocări, evidențiind că misiunea fundamentală a proiectului european este de a promova și de a menține pacea, indisolubil legată de protejarea și promovarea drepturilor fundamentale și a democrației. CESE a atras deja atenția că, printre daunele aduse de război mediului, se numără degradarea ecosistemelor, poluarea aerului și a apei, precum și contaminarea terenurilor arabile și a pășunilor ([4]).

2.3. Schimbările climatice se apropie de mai multe puncte critice globale (ori le depășesc), inclusiv: (1) creșterea nivelului mării cu mai mulți metri; (2) declinul unor biomuri majore (cum ar fi transformarea unor zone din pădurea tropicală amazoniană în pajiști); (3) oprirea circulației oceanice și accelerarea încălzirii Oceanului Antarctic (cu accelerarea distrugerii calotei glaciare din vestul Antarcticii), antrenând răcirea Atlanticului de Nord; (4) topirea permafrostului boreal și incendiile forestiere boreale masive.

2.4. Schimbările climatice vor spori frecvența, răspândirea și intensitatea unor conflicte violente și pot destabiliza clima astfel: (1) politici destabilizate și incitarea la conflicte sociale (urban versus rural, sedentar versus nomad etc.) în cadrul societăților; (2) agravarea crizei mondiale a foametei prin scăderea randamentului culturilor, fragmentarea comerțului mondial cu produse alimentare și creșterea prețurilor la alimente; (3) intensificarea conflictelor internaționale pentru resurse energetice și minerale; (4) intensificarea litigiilor transfrontaliere care implică resurse de apă dulce; (5) strămutare de populații; (6) intensificarea sărăciei extreme în zone afectate de conflicte (Sahel, Congo de est, Etiopia și Sudan); și (7) deschiderea regiunii arctice pentru transport maritim, minerit și alte forme de dezvoltare economică, sporind astfel concurența strategică și, eventual, conflictele dintre diverși actori. Este motivul pentru care este important să se sublinieze necesitatea unei coeziuni între statele membre și vecinii și partenerii UE, mai ales pentru a asigura continuitatea între zonele din interiorul și cele din afara teritoriului european.

2.5. În plus, există cinci căi principale prin care conflictele violente împiedică combaterea schimbărilor climatice, și anume: (1) conflictele violente și operațiunile militare sunt, în general, direct responsabile pentru daunele masive aduse mediului; (2) conflictele violente împiedică planificarea publică și investițiile în cele trei domenii critice ale acțiunilor climatice: atenuarea (punerea în aplicare a unui sistem energetic fără emisii de carbon), adaptarea (investiții specifice pentru a compensa daunele climatice, cum ar fi protecția împotriva inundațiilor și a secetei) și reziliența (investiții globale în sisteme de avertizare și în capacitatea sistemelor umane de a se redresa în urma pierderilor și daunelor legate de climă); (3) conflictele violente epuizează veniturile publice necesare pentru a realiza investiții critice în domeniul climei; (4) conflictele violente împiedică cooperarea interstatală pentru a depăși problema oportunismului în acțiunile de protecție a mediului. Întrucât conflictele violente învrăjbesc națiunile, capacitatea de a realiza o cooperare reciproc avantajoasă este împiedicată sau terminată; (5) conflictele violente blochează încrederea interstatală necesară pentru acțiuni climatice regionale, cum ar fi cooperarea transfrontalieră în domeniul energiei (de exemplu, punerea în comun a rezervoarelor de energie din surse regenerabile din diverse țări într-unul singur sau guvernarea în comun a unui biom pe cale de dispariție, cum ar fi o pădure tropicală sau un bazin hidrografic comun pentru două sau mai multe țări învecinate).

2.6. Comitetul Economic și Social European (CESE) recunoaște că trebuie abordată urgent interdependența dintre schimbări climatice și pace. Schimbările climatice devin tot mai mult un factor major al insecurității globale, exacerbând vulnerabilitățile existente, contribuind la strămutarea forțată și intensificând concurența pentru resurse limitate. Pe măsură ce riscurile legate de climă se intensifică, UE trebuie să-și consolideze răspunsurile diplomatice și instituționale, pentru a aborda impactul climei asupra păcii și stabilității, în special în noua ordine geopolitică. Activitatea CESE privind diplomația circulară poate completa obiectivele prezentului aviz. De exemplu, Agenția Europeană de Apărare face deja eforturi pe plan intern pentru a utiliza principiile economiei circulare în achizițiile sale [prin intermediul Forumului de incubație pentru economia circulară în apărarea europeană (IFCeeD), finanțat prin LIFE], creând condiții pentru oportunități coerente în acest domeniu.

([1]) Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Diplomația UE în domeniul climei” (aviz din proprie inițiativă) (JO C, C/2024/1575, 5.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1575/oj).

([2]) Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea comună către Parlamentul European și Consiliu „O nouă perspectivă asupra legăturii dintre climă și securitate: Abordarea impactului schimbărilor climatice și al degradării mediului asupra păcii, securității și apărării” [JOIN(2023) 0019 final] (JO C, C/2024/2106, 26.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2106/oj).

([3]) Cu privire la apă, cf. solicitarea CESE privind Pactul albastru al UE și avizele aferente: Pactul albastru al UE, CESE.

([4]) Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Dreptul la un mediu sănătos în Uniunea Europeană, în special în contextul războiului din Ucraina” (aviz din proprie inițiativă) (JO C 228, 29.6.2023, p. 10).

3. **Context general**

3.1. Schimbările climatice reprezintă o provocare fundamentală și urgentă de securitate, care remodelează stabilitatea globală. Efectele în cascadă ale schimbărilor climatice amplifică vulnerabilitățile existente și creează noi riscuri de securitate, în special în regiunile fragile și în centrele urbane.

3.2. Abordarea provocărilor climatice și susținerea ordinii internaționale bazate pe norme sunt priorități interconectate: niciuna nu poate fi atinsă fără cealaltă și ambele sunt fundamentale pentru a proteja securitatea umană și pe cea națională.

3.3. Obiectivul de a aborda schimbările climatice este inclus la articolul 191 alineatul (1) din TFUE, ca noțiune ce trebuie promovată în acțiunea externă a Uniunii. Strategia globală a UE din 2016 prevede că *„[s]chimbările climatice și degradarea mediului duc la exacerbarea unor potențiale conflicte, având în vedere impactul acestora în ceea ce privește deșertificarea, degradarea terenurilor, deficitul de apă și de alimente”*. Strategia consideră clima *„un factor de multiplicare a amenințărilor care agravează deficitul de apă și de alimente, pandemiile și strămutările”* ([5]).

3.4. În plus, Pactul verde european ([6]) ar trebui să rămână o componentă esențială a cadrului de politică al UE care vizează transformarea Uniunii într-o economie modernă, competitivă și eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor. Pactul verde se angajează nu numai să transforme Europa în primul „continent neutru din punctul de vedere al emisiilor de carbon până în 2050”, ci și să asocieze obiective climatice cu strategii de creștere a prosperității și de securitate. Acest plan cuprinzător prezintă angajamentul UE de a combate schimbările climatice prin elaborarea unei strategii cuprinzătoare și multidimensionale, ținând seama de factori geopolitici, economici și de mediu.

3.5. De asemenea, UE ar trebui să valorifice inițiativa „Global Gateway”, legând diplomația climatică de cea geoeconomică prin consolidarea cooperării internaționale, integrând în același timp ODD în proiectele și inițiativele sale emblematice. Proiectele sale emblematice ar trebui să abordeze dialectica dintre pace, conflict și democrație.

3.6. Ca parte a legăturii mai ample dintre climă și securitate, implementarea Foii de parcurs privind schimbările climatice și apărarea contribuie la agenda mai amplă a UE, în special la Concluziile Consiliului privind diplomația în domeniul climei din ianuarie 2020 ([7]).

3.7. În martie 2022, Consiliul UE a adoptat Busola strategică ([8]), document care a fost ulterior aprobat de liderii UE. Busola este concepută pentru a crea o viziune strategică comună privind provocările de securitate, inclusiv schimbările climatice, și pentru a transpune această viziune în direcții de acțiune și rezultate.

3.8. Cu toate acestea, în pofida retoricii „politica privind clima ține în prezent de politica de securitate”, UE este încă departe de o securitate ecologică care să acopere un spectru complet de mize aferente. Componenta geopolitică mai amplă a politicii UE legată de climat a fost extrem de inactivă în contextul unor schimbări atât de profunde. Nu au fost făcute progrese majore și, în unele privințe, geopolitica climatică a fost dată la o parte de alte calcule geopolitice și de revenirea la o concepție mai tradițională a securității. Această situație se explică atât prin interese geoeconomice, cât și politice.

4. **Observații**

Este urgent ca UE să-și asume o poziție de vector

4.1. CESE înțelege că autoritarismul, protecționismul și naționalismul tot mai pronunțate pot submina cooperarea internațională ce vizează să contracareze riscurile în materie de securitate generate de schimbările climatice. Trăim într-o epocă în care legătura dintre politica privind clima și cea de securitate devine tot mai importantă, însă legătura dintre acțiunea concertată și înțelegerea globală devine din tot mai fragmentată și nu trebuie considerată de la sine înțeleasă.

([5]) https://www.eeas.europa.eu/eeas/global-strategy-european-unions-foreign-and-security-policy_en.
([6]) https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_ro.
([7]) https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-climate-change-and-defence-roadmap_en.
([8]) https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-compass-security-and-defence-1_en.

4.2. CESE consideră că Europa se confruntă cu o provocare monumentală, fie că este vorba de apărare, comerț, climă sau diplomație: cum să se poziționeze ca actor rezilient și autonom pe scena mondială. Dat fiind că agenda climatică își pierde din importanță în SUA, Europa trebuie să se pregătească proactiv pentru o lume în care alinierea SUA nu mai poate fi considerată de la sine înțeleasă.

4.3. CESE este ferm convins că, dată fiind retragerea SUA din acordurile și obligațiile internaționale în materie de climă, UE trebuie nu numai să încerce să obțină resurse pentru a umple vidul, ci și să consolideze alianțele care protejează politicile climatice de turbulențe geopolitice. Este momentul pentru o diplomație mondială reînnoită. Lumea nu-și poate permite să abordeze schimbările climatice și conflictele ca probleme izolate. Un viitor durabil și pașnic depinde de capacitatea noastră de a conecta aceste domenii și de a introduce soluții integrate care să promoveze atât stabilitatea ecologică, cât și pe cea geopolitică.

4.4. UE are un rol esențial în stimularea acestei transformări, garantând că acțiunile climatice nu mai sunt considerate ca separate de consolidarea păcii, ci ca o componentă esențială a sa. Evoluția politicii externe a UE trebuie să reflecte natura interdependentă a provocărilor globale, în special legăturile dintre degradarea mediului și conflicte. Urgența acestor provocări nu poate fi exagerată. Pe măsură ce amenințările de securitate la adresa climei se intensifică, diplomația trebuie să evolueze pentru a reflecta această nouă realitate.

4.5. CESE sugerează ca UE să-și mențină poziția de partener de încredere în combaterea schimbărilor climatice, subliniind necesitatea ca aceasta să-și asume un rol de lider și să servească servi drept multiplicator de valori. Uniunea ar putea realiza acest obiectiv, printre altele, prin investiții în ODD mai ample (bună guvernanță, mijloace de subzistență, securitate alimentară, orașe sigure), iar eforturile umanitare ce țin seama de mizele climatice și de securitate trebuie să includă organizații locale, asociații conduse de tineret și societatea civilă. Este esențial să se ia decizii incluzive, diversificate și bazate pe date privind atenuarea schimbărilor climatice și adaptarea la acestea și să se reducă riscurile de dezastre, combătându-le și garantând securitatea energetică și economică.

4.6. CESE solicită UE să depășească fragmentarea internă și să ia măsuri îndrăznețe în favoarea autonomiei strategice. Totuși, această autonomie strategică trebuie să fie transpusă în capacități operaționale, în politici concrete și acțiuni coordonate între statele membre. Fără progrese concrete în apărare, în domeniul independenței energetice și al rezilienței economice, UE riscă să regreseze într-o lume tot mai modelată de lupte de putere și de decizii unilaterale.

4.7. În special, tranziția către energia din surse regenerabile este esențială pentru stabilitatea geopolitică, autonomie și consolidarea păcii. În timp ce statele trebuie să promoveze un grad mai ridicat de cooperare economică între regiuni, cu accent pe transformarea sistemului energetic mondial, Europa trebuie să investească simultan în capacitatea internă de energie din surse regenerabile pentru a spori descentralizarea și autonomia energetică. Această abordare dublă reduce emisiile globale, protejând totodată încrederea reciprocă, reducând dependența de combustibili fosili și atenuând riscul de conflicte.

4.8. UE ar trebui să elaboreze o strategie tridimensională pentru a combate schimbările climatice. În primul rând, ar trebui să stabilească planuri naționale și la nivel european pentru a atinge obiectivele Pactului verde european privind decarbonizarea, conservarea biodiversității, protecția utilizării terenurilor, economia circulară și alte măsuri. Actuala stagnare economică din Europa nu este motiv de întârziere, ci mai degrabă de consolidare a acțiunilor. Investițiile în acțiunile climatice nu vor aborda doar problemele de mediu, ci vor acționa și ca stimulent economic și ca o cale către competitivitatea Europei la nivel mondial în domeniul tehnologiilor verzi și digitale.

4.9. UE ar trebui să joace un rol de vector în Pactul verde/diplomația ODD (Lafortune et al. 2024 ([9])), împreună cu alte țări și regiuni importante, iar Europa și-ar utiliza progresele înregistrate în cadrul Pactului verde european pentru a ajuta alte regiuni din țările în curs de dezvoltare să adopte abordări similare. Astfel, UE ar trebui să introducă inițiative bilaterale [UE-China, UE-UA, UE-India, UE-ASEAN și UE-CELAC (America Latină) și cu alți parteneri din Sudul global].

4.10. UE ar trebui să investească în multilateralism și să continue să joace un rol de lider la nivel mondial în apelul la acțiuni climatice, în special având în vedere renunțarea Statelor Unite la orice responsabilitate rezonabilă cu privire la această chestiune. Europa ar trebui să se mobilizeze pentru o acțiune accelerată în cadrul Adunării Generale a ONU și al Consiliului de Securitate, precum și în cadrul reuniunilor COP ale CCONUSC, CBD și UNCCD.

([9]) Lafortune, Guillaume, Grayson Fuller, Adolf Kloke-Lesch, Phoebe Koundouri și Angelo Riccaboni (2024), „European Elections, Europe's Future and the Sustainable Development Goals/Europe Sustainable Development Report 2023/24", Raport al Rețelei de soluții pentru dezvoltare durabilă (SDSN Europe), https://www.tara.tcd.ie/handle/2262/104407.

4.11. Pentru procesul CCONUSC, finalizarea cadrului de reglementare de la Paris poate fi atribuită eficienței diplomației globale în domeniul climei. Pe măsură ce trecem într-o etapă ulterioară negocierii, în care formele emergente de pluralism, alianțe și parteneriate bilaterale pot redefini multilateralismul, **rolul societății civile va deveni tot mai important**. Actorii societății civile vor fi esențiali pentru a conduce și a transpune acordurile privind clima în acțiune, printr-o implicare diplomatică susținută pe teren.

4.12. O strategie diplomatică reînnoită trebuie să se bazeze pe trei principii-cheie:

4.12.1. Integrarea considerentelor climatice în prevenirea conflictelor: Securitatea climatică trebuie să devină un pilon central al eforturilor de consolidare a păcii. Împreună cu organizațiile internaționale și guvernele, UE ar trebui să includă evaluările riscurilor de mediu în strategiile sale diplomatice, asigurând abordarea proactivă a tensiunilor legate de resurse.

4.12.2. Cooperare multilaterală consolidată: Uniunea Europeană, Organizația Națiunilor Unite și alți actori mondiali trebuie să creeze alianțe mai puternice care să acorde prioritate atât rezilienței la schimbări climatice, cât și soluționării conflictelor. Parteneriatele regionale și colaborările la nivel local pot consolida strategiile de adaptare la schimbările climatice care reduc instabilitatea.

4.12.3. Investițiile în dezvoltarea ecologică ca mecanism de pace: politicile economice sustenabile ce promovează energia din surse regenerabile, reîmpădurirea și agricultura inteligentă pe baza climei pot servi ca forțe stabilizatoare în regiuni vulnerabile. Pentru că li se furnizează comunităților mijloace de subzistență durabile, poate fi diminuată probabilitatea unor conflicte legate de resurse.

Bruxelles, 17 iulie 2025.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Oliver RÖPKE